

pidemmälle, se on joka tapauksessa poikkeuksellisen kiinnostava kuvaus journalistisesta työprosessista ja siitä, miten kansallisen poliittisen kulttuurin paineet, toimitusorganisaatioiden ja mediarutiinien jäähmeys ja toimittajien vaikiintuneet lähdekäytännöt muovasivat suomalaista journalistia EU-prosessissa.

ESA VÄLIVERRONEN

Tilastotiedon lähteillä

Seppo Paananen, Anneli Junto ja Hannele Sauli (toim):
FAKTAJUTTU.

Tilastollisen sosiaalitutkimuksen käytännöt.

Tampere, Vastapaino 1998, 336s.

Seppo Paananen, Anneli Junton ja Hannele Saulin toimittama *Faktajuttu* on artikkelikokelma. Toimittajien sekä uvertyyriin kirjoittaneen Liisa Rantalaihon mukaan tarkoituksena on edesauttaa tilastoja koskevan kriittisen lukutaidon kehittymistä. Tulosten sijasta tai ohella olisi syytä pohtia myös niiden tuotantoprosessia ja kaikkea sitä, mitä tästä tilastojen tulkinnalle koituu.

Liisa Rantalaihon kirjoittama alkuluku ja Seppo Toivaisen laatima loppuku poislukien kirja jakautuu kolmeen temaattiseen osaan. Ensimmäinen osa (*Faktahomma: tilastot*) käsittelee lähinnä valtiollista ja yliopistolista tilastotuotantoa. Teksteissä korostetaan valmiiden tilastojen taustalla olevia valintaprosesseja sekä tilastotuotannon yhteyttä valtiolliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Toisessa osassa käsitellään mielipidetiedustelujen ja barometriin tuotantoa sekä niiden suhdetta julkisuuteen. Kolmas osa pohtii surveyhaastattelun tekemistä ja tulointaa. Ensimmäinen ja kolmas ovat pitkälti metodista itseymmärrystä koskevaa pohdintaa. Toinen osa on luonteltaan esittelevämpi, vaikka se pohdintaakaan karta.

Kirjan kantava idea on ymmärtääkseni tähdentää, että tilastokategorioiden kyky tavoittaa ihmisten "arki" ja "elämä" on puut-

teellinen, ja että kuitenkin näin tuotetusta tiedosta tulee hallinnonin ja suunnittelun väline. Toimittajat haluavat myös korostaa, miten vaikeaa on vertailtavuuden säilyttäminen tilastotutunnossa kielen ja todellisuuden muuttuessa.

Kirjan ensimmäisen osan ja samalla koko kirjankin perusongelma lienee siinä, että alussa oppimisprosessiksi kaavailtu tehtävä (valmiiden tilastojen "taakse" kurtistaminen) muuttuukin ensimmäisessä osassa ylivoimaisen ongelman toteamiseksi: tilastot tekevät erilaisista samanlaista ja vertailtavia tilastoja on kielen ja maailman muuttuessa vaikea rakentaa. Joskus käy niinkin, että tilastot osoittavat jyrkkää muutosta todellisuuden pysyessä ennallaan (esimerkiksi opiskelijoiden "muutuksessa" opiskelukaupunkeihinsa väestökirjanpidon muuttuessa).

Osan yksittäisistä teksteistä voi todeta, että Pirjo Keinänen esitys työn luokittelua koskevista ongelmista on hyvä kuvaus päättömyyksistä, joihin kansantalouden kirjanpitoon sisältyy - mutta kuitenkin se ilmeisesti on jo aiemmin esitettyjen asioiden kertausta. Anneli Junton esitys asuntotilastoinnin historiasta on lähes mielenkiintoinen historiikki, jos vain huomaa vapautua lukemasta sitä Junton esittämän tehtävänasettelun ("ajatteluun ja asumistapoihin syöpyneiden konstruktioiden paljastaminen") läpi.

Kirjan toinen osa koostuu kahdesta artikkelista, jotka esittelevät ja pohtivat mielipidetiedustelujen ja -barometriin tuotantoa ja suhdetta julkisuuteen. Aihepiiristä kaukanakin oleva lukija oppii vähintäänkin, että kylläpä mielipiteitä mitataankin. Tekstit asettavat pohdittaviksi mielenkiintoisia kysymyksiä, kuten mielipidetutkimukset kurinpito- ja normalisointikoneistona ja aihepiirit, jotka rahoituksen puutteesta jäävät katvealueiksi. Näitä kirjoittajien noininkin viran puolesta kai kuulokin pohdittaviksi nostaa.

Kirjan kolmas osa on lopulta mielenkiintoisin. Aiheena on surveyhaastattelu. Osan kahdessa viimeisessä artikkelissa pyritään mieltämään surveyhaastattelu yhdeksi keskustelun muodoksi. Kes-

kustelua ei tällöin ymmärretä varsinaista haastatteluhaaitaavana riesana vaan yhtäältä mietitään, miten keyneinen seikka voisi edesauttaa metodin kehittämistä, ja toisaalta pohditaan vuorovaikutustilanteen tunkeutumista 'tuloksiin' sekä sitä, mistä tulokset oikein ovat tuloksia. Mahdollisesti tästä voisi löytyä myös linkki sisällönanalyyysiin. (Kai sisällönanalyyssiäkin joskus voisi pitää tekstiin kohdistuvana surveynä?)

Kaiken kaikkiaan mikä tahansa kirjan yksittäinen artikkeli on luettava teksti, mutta kokonaisuutena *Faktajuttu* on raskas ja rohmainen kuin vanhan kansakoulun höyläpenkki. Silti se hyvinkin - jos sitä pakolla jossain luetaan - saattaa edesauttaa aihepiiriä koskevaa ajattelua. Lisäksi se sisältää runsaasti sellaista tietoutta, josta on hupaisaakin olla perillä, esimerkiksi maanittakoon vaikkapa sosiaaliturvatunnuksen kehittelyn ja käytönoton kuvaus.

RISTO SUIKKANEN

Kaos pukeutuu sanoiksi

Pekka Aula:
ORGANISAATION KAAOS VAI KAAOKSEN ORGANISAATIO?

Dynaamisen organisaatiaviestinnän teoria. Helsinki: Loki-kirjat ja Pekka Aula, 1999, 288 s.

Pekka Aulan väitöskirja on yritysten soveltaa sosiaaliseen ja kulttuuriin kontekstiin luonnontieteellistä kaaosargumentaatiota. Kirjoittaja yhdistää epälineaarisen dynamiikan ja viestinnän, jotka ovat kaksi erilaista tutkimusalaa. Kaaosteoreettinen käsitteistö, kuten outo atraktori ja bifurkaatio, on punottu yhteen viestintäteorian kielen kanssa. Punoksen ytimenä on epälineaarisen matematiikan klassinen malli, joka matemaatikkojen ja fyysikkojen piirissä on jo tunnetusti puhki tutkittu.

Tällä kertaa ei tutkitakaan mallia ja sen käyttäytymistä simuloimalla parametreja laskennallisesti ja niitä tietokonealgoritmeilla iteroimalla sekä tuloksia verbaalisesti